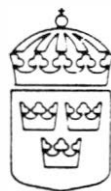

Motion till riksdagen

1989/90:Sf62

av Barbro Sandberg m.fl. (fp)

med anledning av prop. 1989/90:117 Förslag till lag om särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn

Mot.
1989/90
Sf62

Regeringen föreslår införande av särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn. Förslaget avser att kompensera föräldrar som på grund av vård av ett sjukt eller handikappat barn under lång tid har gått miste om förvärvsinkomster och därmed fått låg ATP eller inte alls fått sådan pension. Storleken av det särskilda pensionstillägget skall beräknas på grundval av det antal vårdår som föräldern räknas till godo, lägst 10 och högst 15. Pensionstillägget föreslås motsvara ett skattefritt belopp på lägst 25 och högst 50 procent av basbeloppet. Kostnaderna beräknas till 34 milj.kr. per år. Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1991.

Inledning

Levnadsvillkoren för familjer med handikappade barn är oftast mycket ansträngda. Många tror att det lättar med åren. Det är inte sant. Ofta tilltar vårdtyngden för varje år som går. Många familjer har tvingats att helt förändra sitt förvärvsarbete. Oftast har då kvinnan i familjen tagit huvudansvaret för omvårdnaden av det handikappade barnet. Något alternativ har helt enkelt inte funnits. Familjens omvårdnad om barnet har besparat samhället stora utgifter. Denna insats som familjen gjort för det handikappade barnet har från samhällets sida inte premierats. Föräldern har inte tillförsäkrats en anständig pension som andra förvärvsarbetande har rätt till genom ATP-systemet.

Folkpartiet har vid upprepade tillfällen krävt att pensionsvillkoren för de föräldrar som vårdar handikappade barn måste förbättras. Detta gäller både för dem som vårdar barn under 16 år och äldre barn. I propositionen föreslås nu vissa begränsade förbättringar. Vi ser initiativet som ett steg i rätt riktning. Men förslaget är ofullständigt och ogenomtänkt. I denna motion föreslår vi ett antal förbättringar och kompletteringar av förslaget och för den aktuella gruppen vårdgivare.

1. Tillfällig lösning

Regeringens förslag om ett speciellt pensionstillägg för dem som under lång tid avstått från förvärvsarbete för att vårda sitt handikappade barn skall

främst ses som en provisorisk och tillfällig lösning för redan genomförda vårdinsatser. Den tillförsäkrar vissa avgränsade grupper en bättre pension. Detta är bra.

I framtiden måste det dock bli möjligt att tillförsäkra anhöriga pensionsgrundande ersättning när vården ges. Avsikten får inte vara att föräldrar till handikappade barn i framtiden enbart måste lita till detta speciella pensions-tillägg för att trygga sin egen ålderdom.

Föräldrar som vårdar handikappade barn under 16 år i hemmet kan få vårdbidrag. Vårdbidraget är en skattepliktig och pensionsgrundande inkomst. Av vårdbidraget kan dock en viss del bestämmas som ersättning för merkostnader. Merkostnadsersättningen är skattefri och därför är den inte pensionsgrundande. Föräldrar med de svårast handikappade barnen, som oftast har de största merkostnaderna, får därför den lägsta ATP-grundande ersättningen. Detta är fel och måste ändras.

Folkpartiet har vid ett flertal tillfällen krävt att vårdbidragets beräkningsgrund skall höjas till 2,5 basbelopp/år. Vi upprepar detta krav i denna motion.

När det handikappade barnet fyller 16 år övergår vårdbidraget från den vårdande föräldern till barnet i form av förtidspension. Föräldern förlorar kanske sin enda pensionsgrundande inkomst. Oftast måste omvårdnaden av barnet ske i oförminskad omfattning men till försämrade villkor.

I propositionen anför statsrådet att när det handikappade barnet fyllt 16 år bör det utgå vårdarlön från landstinget eller kommunen. Vårdarlön är både skattepliktig och ATP-grundande. Men landstingen och kommunerna har i mycket begränsad omfattning erbjudit detta stöd. Det måste i framtiden bli regel att den vårdande föräldern får rätt till vårdarlön när barnet fyllt 16 år och bor kvar i föräldrahemmet.

Det är vanligt att ungdomar flyttar ut från föräldrahemmet i 20-årsåldern. Även om bristen på bostäder är besvärande så lyckas ungdomarna hanka sig fram på bostadsmarknaden, inledningsvis ofta via olika provisorier. Denna valfrihet finns inte för de handikappade ungdomarna: deras krav på en funktionsduglig och trygg bostad är större. De har ofta behov av kontinuerlig service och omvårdnad. Bostaden måste också vara anpassad till den handikappades behov. Kollektiva boendeformer är vanligen det bästa alternativet.

Enligt omsorgslagen har vissa handikappade givits laglig rätt till eget boende eller gruppboende. Det är landstingens uppgift att sörja för att denna personkrets erbjuds ett lämpligt boende.

De handikappade måste ges rätt och möjlighet att flytta till ett eget boende när de blir äldre. Denna rätt borde vara lika självklar för de handikappade som för de icke-handikappade ungdomarna. Men så är inte fallet. Föräldrar som vårdat ett handikappat barn i hemmet är ofta tvingade att fortsätta med detta även när barnet uppnått vuxen ålder.

Det föreslagna speciella pensionstillägget måste ses som ett medel att i första hand kompensera dem som under de gångna årtiondena vårdat handikappade barn i hemmet. I framtiden måste insatserna inriktas på att förbättra vårdbidraget, öka användningen av vårdarlön och öka möjligheten för de vuxna handikappade att flytta ut från föräldrarhemmet.

2. Den förmånsberättigade personkretsen

I propositionen anges den personkrets som skall ges rätt till det nya pensions-tillägget. Med föräldrar likställs:

- särskilt förordnad förmyndare som haft den rättsliga vårdnaden,
- den som haft hand om barnet med socialnämndens medgivande i syfte att adoptera det,
- har varit gift med barnets förälder eller har haft barn med denne, om de varaktigt bott tillsammans.

Vi föreslår att personkretsen utvidgas till att även omfatta den som sedermera får barn med föräldern om de varaktigt bott tillsammans.

3. Rätten till det särskilda pensionstillägget

Regeringen föreslår att pensionstillägget skall kunna utges till en förälder som under minst tio år har vårdat det sjuka eller handikappade barnet. Vi utgår ifrån att vårdaren inte behöver vara sammanhängande för att vederbörande skall kunna tillgodoräkna sig dem. Med ett vårdår menas att föräldern under större delen av året skall ha vårdat barnet och att barnet under större delen av året har fått hel förtidspension eller helt sjukbidrag jämte handikappersättning. Kortare avbrott i vården föreslås således inte påverka rätten till vårdår, men enbart de som helt avstått från förvärsarbete kan kvalificera sig för det särskilda pensionstillägget.

Att vårda ett handikappat barn kräver en stor insats av föräldern. För att bättre klara de krav som ställs kan en viss kontakt med yrkeslivet ibland utgöra en psykologisk förutsättning för att föräldern skall orka med den isolering som vårdansvar för ett svårt handikappat barn ofta innebär. Föräldrar som haft inkomster som endast berättigar till en mycket knapp tilläggs-pension bör därför också komma i fråga för förmånen.

Enligt förslaget skall enbart en förälder som avstått från förvärsarbete för att vårda ett sjukt eller handikappat barn under minst tio år och högst 15 år få rätt till det särskilda pensionstillägget. Denna regel kommer att ge upphov till ett antal olyckliga tröskeeffekter. Om föräldern avstått från förvärsarbete under nio år uteblir det särskilda pensionstillägget, vilket är fel. Rätten till vårdår bör utgå redan från det första vårdåret och för totalt 15 vårdår. De föräldrar som är hemma och vårdar sitt handikappade barn gör en betydande insats och besparar samhället stora utgifter. Detta bör åtminstone ge dem rätt till vårdår redan från första början och inte först efter tio år.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det särskilda pensionstillägget i första hand skall tillförsäkras dem som redan genomfört vårdinsatser en bättre pension,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att beräk-

ningsgrunden för vårdbidrag bör ändras så att det utgår med 2,5 basbelopp vid helt vårdbidrag.

Mot. 1989/90
Sf62

3. att riksdagen som sin mening ger regeingen till känna vad i motionen anförts om vårdarlön.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de handikappades rätt till ett eget boende.

5. att riksdagen beslutar att utvidga den förmånsberättigade personkretsen i enlighet med vad som anförts i motionen.

6. att riksdagen beslutar att även de som haft mycket låga inkomster och därav ett lågt berättigande till ATP under vårdåren skall ges rätt till den nya förmånen.

7. att riksdagen beslutar att rätten till vårdår skall utgå från och med första vårdåret i högst 15 år.

Stockholm 25 april 1990

Barbro Sundberg (fp)

Sigge Godin (fp)

Maria Leissner (fp)

Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)